

Orjinal Makale

Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının geçerlik, güvenilirliği ve Türkçe kısa formunun geliştirilmesi

Yıldız Bilge

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Yaşam Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul

Özet

Amaç: Aleksitimi psikopatolojinin açıklanmasında kullanılan önemli kavramlardan biridir. İki ayrı çalışmadan oluşan bu makalenin amacı, Çalışma 1'de Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği'nin (BVAÖ) Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi ve Çalışma 2'de bu ölçeğin Türkçe kısa formunun geliştirilmesidir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma 1'de pilot uygulama için 18-73 yaş aralığındaki 600 kişilik toplum örnekleme; asıl uygulama için 17-66 yaş arası 766 kişilik toplum örnekleme kullanılmıştır. Çalışma 2'de 18-57 yaş arasındaki 213 kişilik toplum örnekleme ve test tekrar test için 43 üniversite öğrencisi yer almaktadır. Ölçüt geçerliği için 137 üniversite öğrencisine BVAÖ ile birlikte Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20), Toronto Empati Ölçeği (TEÖ) ve Warwick Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği (WEMIOÖ) uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışma 1'de iç tutarlık analizi ve açımlayıcı faktör analizi sonuçları yeterli bulunurken doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında uyum indekslerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Çalışma 2'de ise geçerlik için yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ve ölçüt korelasyonları ile güvenilirlik için yapılan iç tutarlık analizi ve test tekrar test korelasyonlarının yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır.

Sonuç: BVAÖ'nün 40 maddelik formunun ve ilk kez geliştirilen Türkçe kısa formunun ülkemizde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir. Ancak kısa formda istatistiki açıdan daha iyi sonuçlar sağlanmıştır. Ayrıca TAÖ-20 ile olan güçlü korelasyonlar BVAÖ'nün de TAÖ-20 gibi aleksitiminin değerlendirilmesinde kullanılabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Aleksitimi; BVAÖ; geçerlik; güvenilirlik; kısa form.

Konu hakkında bilinenler nedir?

- Aleksitimi kavramı psikiyatrik ve psikolojik bozukluklarla ilişkisi açısından literatürde yer alan önemli kavramlardan biridir.

Bu yazının bilinenlere katkısı nedir?

- Ülkemizde aleksitimiye değerlendiren tek bir ölçek bulunmaktadır.

Uygulamaya katkısı nedir?

- Bu çalışma ile hem ölçek çeşitliliğinin artırılması hem de tüm dünyada en önemli ikinci aleksitimi ölçeğinin Türkçe'ye kazandırılması amaçlanmıştır.

Tam karşılığı "duygular için söz yokluğu" olan ve psikanalitik terapi uygulamalarında dikkat çeken aleksitimi kavramı, duygularını sözel olarak tanımlama ve ifade etme konusundaki sınırlı kapasitenin yanı sıra hayal gücünün azalması şeklinde

tanımlanmıştır.^[1] Aleksitimi beş temel özellik içermektedir: (1) başka birinin duygularını tanımda zorluk; (2) kendi duygularını sözlü olarak açıklamada zorluk; (3) duyguları deneyimleme konusunda yetersizlik veya azlık; (4) bir başkasının duygularını hayal etme veya dışsal yönelimli bir düşünme eğiliminin olması; ve (5) hayal etme veya sembolik düşünme konusunda zayıf bir kapasite.^[2]

Klinik anlamda ilgi çeken bir olgu olan aleksitimi başlangıçta psikosomatik hastalıklarla ilgili olarak tanımlanmıştır ancak daha sonra aleksitiminin sadece psikosomatik bozukluklara özgü olmadığı anlaşılmıştır. Bu durum aleksitiminin tıbbi, psikiyatrik veya davranışsal problemler için bir risk faktörü olarak görülmesine yol açmıştır.^[2] Literatür incelendiğinde yüksek

aleksitimi düzeylerinin, psikosomatik hastalıklarla,^[3] depresif bozukluklarla,^[4] kaygı bozukluklarıyla,^[5] madde kötüye kullanım bozukluğu ile^[6] ve kişilik bozukluklarıyla^[7] ilişkili olduğu görülmüştür. Bu ve benzeri çalışmalar aleksitiminin psikopatolojiler için bir risk faktörü olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Aleksitiminin yapısını açıklama konusunda tüm dünyada kabul gören iki çağdaş yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar Toronto ve Amsterdam modeli olarak adlandırılmaktadır. Psikanalitik yönelimli Toronto modeli, aleksitimi ile ilişkili dört bileşen olduğunu kabul eder. Bunlar kendi duygularını tanımakta zorluk, duyguları tanımlamada zorluk, dışsal odaklı düşünme ve sınırlı hayal gücü.^[8] Dört bileşenli bu yapı, Toronto Aleksitimi için Yapılandırılmış Görüşme ile değerlendirilmektedir,^[8] 20 maddelik Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) ise fantazi veya hayal kurma zorluğu dışındaki diğer üç bileşeni değerlendirmektedir.^[9] Bu özelliğiyle TAÖ-20, aleksitiminin sadece bilişsel yönünü değerlendiren bir ölçek olarak kategorize edilmektedir. Oysa Sifneos, aleksitiminin duygusal bileşenlerinin önemi de vurgu yapmıştır.^[10] Amsterdam modelinde ise duygusal ve bilişsel iki alt boyutun altında yer alan beş bileşenli bir yapı önermektedir. Bu beş bileşeni değerlendirmek için Vorst ve Bermond,^[11] beş alt faktörden oluşan 40 maddelik Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeğini (BVAÖ) geliştirmiştir. Ölçekte duygusallaştırma ve hayal kurma duygusal boyutu temsil ederken tanıma, analiz etme ve sözelleştirme bilişsel boyuta karşılık gelmektedir.

Bu makalede bu iki ölçek çerçevesinde konu ele alınsa da aleksitiminin ölçülmesi amacıyla hazırlanmış olan ve gözlemci tarafından puanlanan ölçekler, öz bildirim ölçekleri, projektif testler ve konuşma örneklerine içerik analizi yapılması gibi çeşitli yöntemler kullanılarak geliştirilmiş olan birçok ölçek^[12] bulunmaktadır ve bu ölçeklerle ilgili olarak birçok psikometrik sınırlılık^[13] söz konusudur. Yine de aleksitiminin değerlendirilmesinde görece en fazla tercih edilen iki ölçek TAÖ-20 ve BVAÖ'dür.

Toronto modelinin ölçeklerinden biri olan TAÖ-20, Türkçe'ye çevrilmiş, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Dünyada yaygın olarak kabul görmesine rağmen, Amsterdam modelini temsil eden bir ölçek olan BVAÖ, henüz Türkçe'ye çevrilmemiştir. TAÖ-20 ve BVAÖ, aleksitimi değerlendirmesinde en sık kullanılan ölçeklerdir ve BVAÖ'ndeki duygusal alt boyutunun olması ve duygusallaşma ve hayal kurmanın TAÖ-20'deki alt faktörlerin hiçbirine paralel olmaması, bu iki ölçek arasındaki en önemli fark olarak ifade edilebilir ve BVAÖ'nin aleksitiminin hem bilişsel hem de duygusal boyutlarını değerlendiriyor olması TAÖ-20'ye göre en önemli üstünlüğü olarak kabul edilebilir. Ayrıca bu makalenin kapsamı dışında olmakla birlikte Vorst ve Bermond^[11] iki alt aleksitimi türü olduğunu ileri sürmektedir. Tip I aleksitimi olan kişiler hem bilişsel aleksitimi hem de afektif aleksitimi konusunda güçlük çekerler ve tip II aleksitimi olan kişiler sadece bilişsel aleksitimi konusunda güçlük çekerler. Bu açılarından değerlendirildiğinde BVAÖ'nün aleksitimi TAÖ-20'den daha iyi ölçtüğü söylenebilir. BVAÖ'nün

Ö'nün yazarları da hem aleksitiminin eksik bir kapsamda değerlendirilmesi (beş değil de üç boyutta) hem de alt boyutlarda farklı sayıda madde bulunmasının toplam aleksitimi puanı hesaplanırken alt boyutların eşit bir etkiye sahip olmamasına yol açması gibi nedenlerle TAÖ-20'yi eleştirmişlerdir.^[11] Ayrıca TAÖ-20'nin dışsal odaklı düşünme alt boyutunun güvenilirliğinin düşük olduğu da öne sürülmüştür.^[14]

BVAÖ birçok dile çevrilmiş ve çok sayıda çalışmada kullanılmıştır.^[15-19] Ancak BVAÖ ile ilgili olarak henüz yeterli sayıda geçerlik, güvenilirlik çalışmasının olmadığı,^[20,21] duygusallık alt faktörünün geçerliğinin desteklenmediği^[22] ve hayal kurma alt faktörünün modele dahil edilmesinin yanlış olduğu^[23] gibi olumsuz görüşler de ileri sürülmektedir. Hem TAÖ-20 hem de BVAÖ'nün eleştirilebilir özellikleri olmasına rağmen Luminet, Bagby ve Taylor,^[24] her iki ölçeğin de yeterli geçerliğe ve güvenilirliğe sahip ve klinik amaçlar için uygun araçlar olduklarını vurgulamışlardır.

Sadece bu iki ölçek üzerine yapılan değerlendirmeler incelendiğinde aleksitimi ölçümünde birçok tartışma konusunun olduğu da dikkat çekmektedir. En önemli tartışma konusu öz bildirim ölçeklerinin aleksitimi değerlendirmede yeterli olup olamayacağıdır.^[25] Bu eleştiri aslında bütün öz bildirim ölçekleri için doğru olarak kabul edilse de yapılan birçok çalışma klinik örneklemeye ulaşılarak gerçekleştirilemediği için çoğunlukla öz bildirim ölçekleri kullanılmaktadır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta aleksitimi literatürünün özellikle yurt dışında gittikçe büyüyor olması (örneğin; Lumley ve ark.,^[21] 1400'den fazla olduğunu belirtmiştir) ve aleksitimi ile ilgili çok sayıda ölçek geliştirilmiş olmasına rağmen ülkemizde araştırma sayısının az olması ve bu araştırmalarda da sadece TAÖ-20'nin kullanılıyor olmasıdır. Bu bağlamda BVAÖ'nün Türkçe'ye adaptasyonu hem ölçek çeşitliliğine katkı sunacağı hem de BVAÖ'nün aleksitiminin duygusal boyutunu içermesi ve daha kapsamlı bir değerlendirmeye katkı sağlaması gibi özelliklere sahip olduğu düşünülerek gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu çalışma BVAÖ'nün psikometrik özellikleri ile ilgili tartışmalar konusunda yeni bir atıf noktası oluşturacaktır ve bu ölçek kullanılarak gerçekleştirilecek araştırmalar aracılığıyla uluslararası bilimsel çalışmalara katkı sunulmasına da imkan tanıyacaktır.

Bu makalede iki çalışma bir arada sunulmuştur. İlk çalışma ülkemizdeki klinisyen ve araştırmacıların aleksitimi değerlendirmek için kullanabilecekleri alternatif bir ölçüm aracının Türkçe'ye kazandırılması ve bu bağlamda BVAÖ'nün psikometrik özelliklerinin sınanmasını içermektedir. İkinci çalışma ise ölçeğin uzun formun Türk kültürüne uygunluğu için yapılan doğrulayıcı faktör analizinin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde çıkmaması nedeniyle yapılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin orjinal madde sayısını bozmak yerine kısa formların ölçek uygulamalarında katılımcıların sıkılmasını önlediği ve bu yolla daha doğru yanıtların alınmasını sağladığı^[26] düşüncesinden hareketle ve yazarlarından izin alınarak BVAÖ'nün Türkçe kısa formunun oluşturulması, geçerlik ve güvenilirliğinin gerçekleştirilmesi çalışmasının yapılması hedeflenmiştir.

Çalışma 1

Gereç ve Yöntem

Örneklem

İlk çalışmada biri pilot uygulama olarak nitelendirilebilecek iki grup örneklemden faydalanılmıştır. İlk örneklem grubunu, yaşları 18–73 arasında değişen (Ort.=35.73; ss.=13.13) 403'ü kadın (%67.2) ve 197'si erkek (%32.8) olmak üzere toplam 600 kişilik toplum örneklemini oluşturmaktadır. Sağlık Bilimleri Üniversitesi öğrencilerinden ve bu öğrencilerin yakınlarına uygulama yapmaları yoluyla kartopu örnekleme yöntemiyle toplanan bu veri seti ölçek çevirisiyle ilgili son düzenlemelerin yapılması amacıyla değerlendirildiği için bu veri setine ilişkin sonuçlar makalede sunulmamıştır.

Google formlar üzerinden oluşturulmuş ölçek aracılığıyla elde edilen ikinci örneklem grubu ise uç değerler elendikten sonra 33'ü yaş belirtmemiş olan 17–66 yaş arası (Ort.=30.92; ss.=10.66) 545'i kadın (%71.1) ve 221'i erkek (%28.9) olmak üzere toplam 766 kişilik toplum örnekleminde oluşmuştur. Katılımcıların 15'i (%2) ilkokul, 20'si (%2.6) ortaokul, 113'ü (%14.8) lise ve 618'ü (%80.7) üniversite mezunu olduğunu ve 68'i (%8.9) düşük, 643'ü (%83.9) orta ve 55'i (%7.2) yüksek gelir düzeyinde olduğunu bildirmiştir.

Ölçüm Araçları

Çalışmada katılımcıların yaş, cinsiyet, gelir, eğitim gibi bilgilerini almak için hazırlanan demografik bilgi formu ve BVAÖ kullanılmıştır.

Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği (BVAÖ): BVAÖ ilk olarak aleksitiminin beş boyutunu ölçmek için Bermond ve ark.^[11] tarafından geliştirilmiştir. Her ikisi de 20 madde olmak üzere iki paralel formdan (A ve B) oluşan BVAÖ'nün her iki paralel formu kullanılarak genişletilmiş bir form hazırlanmıştır (40 madde). 5'li Likert tipi bir ölçek olan BVAÖ'nün her boyutu 8 madde içermekte ve yarısı ters maddeden oluşmaktadır. Duygusallaştırma, hayal kurma duygusal boyutu, tanımlama, analiz etme ve sözelleştirme ise bilişsel boyutu temsil etmektedir. Ölçekten en az 40 ve en fazla 200 puan alınabilmektedir. Çok sayıda geçerlik güvenirlik analizi yapılmış olan BVAÖ'nün Cronbach Alfa puanları .70 ve üzerinde bulunmuştur. Bermond ve ark.^[19] çalışmasında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda duygusal ve bilişsel olmak üzere bağımsız iki faktörlü yapının doğrulandığı görülmüştür ve bu modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır (df=28; ki-kare=116.28; SRMR=.066; NFI=.93; CFI=.94 CAIC= 784).

İşlem

Araştırmaya başlamadan önce 27.09.2018 tarihinde ölçeğin ilk yazarı olan Bob Bermond'dan uyarılma için gerekli izin alınmıştır. Yazardan gerekli izin alındıktan sonra Bermond-Vorst Alexithymia Questionnaire'ın (BVAQ) Türkçe'ye çevirisi akıcı bir şekilde İngilizce konuşan biri psikoloji alanında doçent ve

ikisi uzman üç psikolog tarafından gerçekleştirilmiş ve bu üç çeviriden en uygun bulunan maddeler seçilerek bir İngilizce öğretmeni tarafından ölçeğin çevirisi orjinaline uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Daha sonra iki dile hakim ve iki dili de akıcı bir şekilde konuşan iki psikoloji alanında doktor öğretim üyesine geri çevirisi yaptırılmıştır. Geri çeviri işlemi tamamlandıktan sonra ölçeğin yazarına gönderilerek yazarın önerisi doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan pilot çalışma sonrasında ölçeğin yazarıyla madde çevirileri tekrar değerlendirilmiş ve yeniden yapılan düzenlemeden sonra ölçeğin son hali oluşturulmuştur. Çeviri süreci devam ederken Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul'undan etik izin alınmıştır. Veri toplama süreci pilot ve 40 maddelik BVAÖ için Mart-Temmuz 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

SPSS v.20 ve AMOS 18 programlarında yapılan istatistik analizlerde ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA), ölçüt bağımlı geçerliği için Pearson korelasyon katsayıları, güvenirliği için ise Cronbach Alpha katsayıları kullanılmıştır.

Bulgular

Geçerlik Bulguları

Yapı Geçerliği: Varimax döndürmesi kullanılarak yapılan AFA öncesinde verilerin faktör çözümlenmesine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla uygulanan Kaiser-Meyer Olkin (KMO) testi (.85) ve Barlett's testi sonucu (8799,79; p<.000) anlamlı bulunmuştur. AFA sonuçlarına göre özdeğeri 1'in üzerinde 9 faktör bulunmuştur, ancak ölçeğin 5 boyutlu yapısı gereği faktör sayısı 5 ile sınırlandırıldığında özdeğeri 1,69 üzerinde olan 5 faktörün, toplam varyansın %42.32'sini açıkladığı ve bir madde (madde 24) dışındakiler .10'dan küçük olmakla birlikte binişik birkaç maddenin bulunduğu ancak maddelerin orjinal ölçekte belirtilen faktörlere yüklendiği görülmüştür (Tablo 1). Ayrıca bütün maddelerin faktör yüklerinin .30'un üzerinde olduğu ve .32 ile .78 arasında değiştiği de tespit edilmiştir.

Analysis of Moment Structures 18 (AMOS 18) kullanılarak ölçeğin yapı geçerliğinin sınanması için yapılan birinci düzey DFA'da ölçeğin model-veri uyumu için hesaplanan ki-kare değeri [Ki-kare/serbestlik derecesi ($\chi^2/sd735$)=3253,29, p<0.000, $\chi^2/sd= 4.43$] anlamlı bulunmuştur ve aynı analiz ile hesaplanan uyum değerlerine göre ise Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)=0.067 [%90 güven aralığında 0.065–0.069]; Goodness-of-Fit Index (GFI)=0.81; Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI)=0.79 bu uyumun mükemmel olmadığı veya modelin yapısını doğrulamadığı tespit edilmiştir. İkinci düzey DFA'ne göre ise, elde edilen uyum indeksleri ($\chi^2(sd=739)$ =2815.83, p<0.000, $\chi^2/sd=3.81$) anlamlı bulunmuştur. Ancak aynı analiz ile hesaplanan uyum değerlerine göre ise (RMSEA=0.061 [%90 güven aralığında 0.058–0.063]; GFI=0.82; AGFI=0.80) bu uyumun mükemmel olmadığı veya başka bir deyişle elde edilen uyum indekslerinin modelin yapısını doğrulamadığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. BVAÖ açımlayıcı faktör analizi, madde ortalama ve standart sapma puanları, alt ölçek ortalama ve standart sapma puanları ve iç tutarlık analizi sonuçları

Maddeler	Ortalama	SS	F1	F2	F3	F4	F5
BVAÖ-38	2.12	.88	.70				
BVAÖ-28	2.17	.89	.68				
BVAÖ-13	2.11	1.19	.67				
BVAÖ-8	2.44	1.04	.60				
BVAÖ-18	2.39	1.10	.59				
BVAÖ-33	2.03	.88	.57				
BVAÖ-3	1.99	.94	.57				
BVAÖ-23	2.32	1.06	.54				
BVAÖ-11	2.62	1.19		.76			
BVAÖ-21	2.72	1.19		.66			
BVAÖ-6	2.68	1.11		.64			
BVAÖ-26	2.49	1.06		.64			
BVAÖ-36	3.33	1.06		.58			
BVAÖ-31	2.21	.97		.55			
BVAÖ-1	2.61	1.16		.47			
BVAÖ-16	2.55	1.02		.32			
BVAÖ-39	2.39	1.00			.77		
BVAÖ-9	2.53	1.21			.70		
BVAÖ-29	2.49	0.99			.66		
BVAÖ-14	2.46	1.10			.65		
BVAÖ-19	2.31	.80			.57		
BVAÖ-4	2.66	1.08			.54		
BVAÖ-34	2.52	1.09			.48		
BVAÖ-24	3.19	1.11			.42		
BVAÖ-22	1.70	.91				.74	
BVAÖ-12	2.15	1.06				.72	
BVAÖ-37	2.75	1.18				.68	
BVAÖ-27	3.60	1.31				.66	
BVAÖ-32	2.52	1.16				.64	
BVAÖ-7	2.60	1.27				.54	
BVAÖ-17	2.80	1.29				.46	
BVAÖ-2	2.02	1.13				.37	
BVAÖ-35	2.55	.98					.62
BVAÖ-20	1.99	.79					.60
BVAÖ-5	2.10	.83					.55
BVAÖ-25	2.45	.93					.54
BVAÖ-10	2.19	.87					.53
BVAÖ-40	1.83	.73					.48
BVAÖ-30	2.02	.82					.44
BVAÖ-15	2.40	1.04					.39
Özdeğer (Eigenvalue)			5.66	4.35	2.90	2.33	1.69
Varyans (%)			14.14	10.86	7.23	5.81	4.24
Alt ölçek ortalama			17.57	21.21	20.54	20.13	17.50
Alt ölçek standart sapma			4.87	5.74	5.20	5.72	4.07
İç tutarlık katsayısı (Alfa)			0.79	0.81	0.77	0.76	0.72

*p<.05, **p<.01. F1: BVAÖ-Sözelleştirme; F2: BVAÖ-Duygusallaştırma; F3: BVAÖ-Hayal Kurma; F4: BVAÖ-Tanırma; F5: BVAÖ-Analiz Etme. BVAÖ: Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği; SS: Standart sapma.

Güvenirlilik Bulguları

İç Tutarlık Güvenirliliği: Ölçeğin güvenirliliğinin incelenmesi amacıyla yapılan iç tutarlık analizinde Cronbach Alpha değerlerinin .72 ile .81 arasında olduğu ve ölçeğin yeterli düzeyde bir iç tutarlığa sahip olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tartışma

Bu çalışma TAÖ-20'ye göre daha yeni bir ölçüm aracı olarak kabul edilebilecek Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

İlk olarak 1970'de tanımlanmış olsa da literatürde 1990'lardan bu yana yer almış olan aleksitimi kavramının psikopatoloji için bir risk faktörü olarak değerlendirildiği ve binlerin üzerinde çalışmanın^[21] yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların neredeyse tamamına yakınında TAÖ-20 ölçeği kullanılmaktadır. Ancak giriş bölümünde de bahsedildiği gibi TAÖ-20'nin "dışavuruk düşünce" alt boyutunun yeterli güvenirliliğe sahip olmadığı^[14] bilinmektedir. Araştırmacının yakın bir zamanda yaptığı bir çalışmada da bu boyutun güvenirlilik katsayısının yeterli bir düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Ancak yine de aleksitiminin değerlendirilmesinde TAÖ-20 hala en kullanışlı ölçek olarak nitelendirilebilir. Yine de aleksitiminin ölçülmesinde kullanılacak alternatif bir ölçüm aracının alana büyük bir katkı sağlayacağı göz ardı edilemeyecek bir gerçekliktir. Ayrıca TAÖ-20'de aleksitimi için söz konusu edilen duygusal boyutun değerlendirilebildiği bir alt boyut bulunmamaktadır. Bütün bu düşüncelerden hareketle TAÖ-20'de bulunmayan duygusal boyutu da içeren ve bu yolla aleksitiminin daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine imkan sağlayacağı düşünülen bir ölçek olan ve uluslararası düzeyde de kabul görmüş olan BVAÖ'nün Türkçe'ye kazandırılması düşünülmüştür. BVAÖ'nün daha önce yapılan tüm çalışmalarda güvenirliliği doğrulanmakla birlikte ölçeğin beş faktörlü yapısının doğrulanması amacıyla kullanılan DFA'da bazı çalışmalar ölçeğin yapısını doğrularken,^[15] bazıları ise düşük uyum indeksleri saptamıştır.^[27] Japonca'ya uyarlama çalışmasında ise DFA yapılmaksızın sadece AFA uygulanmış ve 10 madde elenerek orjinal çalışmaya yakın sonuçlara ulaşılmıştır.^[18] Bu çalışmada iç tutarlık analizi sonuçlarının diğer tüm çalışmalarda olduğu gibi oldukça yüksek (.72 ile .81 arasında) olduğu saptanmıştır. AFA'da ise 5 faktörlü bir yapıya zorlandığında maddelerin yüklendiği alt boyutlar açısından orjinal ölçekle aynı faktör yapısında olan ve faktör yükleri .32 ile .78 arasında değişen bir sonuç elde edilmişken ne yazık ki ölçeğin Türk kültürüne uyumunun değerlendirilmesi amacıyla yapılan DFA'da orjinal ölçekteki yapıyı doğrulayan uyum indeksleri desteklenememiştir. Ancak elde ettiğimiz uyum indeksleri Bermond ve ark.nın^[15] elde ettiği değerlere göre düşük olmakla birlikte Müller ve ark.nın^[20] çalışmasındaki değerlerle birebir uyumludur (Örnek çalışma bulguları; RMSEA=0.062, en düşük (LO 90)=0.058, en yüksek (HI 90)=0.066; Mevcut çalışma bulguları ise; RMSEA=0.067, LO 90=0.065, HI 90=0.069; RMSEA=0.061, LO 90=0.058, HI 90=0.063 şeklinde-dir.) ve bu değerler kabul edilebilir olarak yorumlanmıştır.

TAÖ-20'de olduğu gibi BVAÖ üzerine yapılan tartışmalar da henüz devam etmesine rağmen her iki ölçeğin de klinik çalışmalarda kullanılabilecek düzeyde geçerliğe ve güvenirliliğe sahip olduğu^[24] düşünülmektedir. BVAÖ, TAÖ-20 ve Gözlemci Aleksitimi Ölçeği'nin (GAÖ) yeme bozuklukları hastalarında karşılaştırıldığı bir çalışmada her üç ölçekle elde edilen sonuçlar arasında fark bulunmamıştır.^[28] Ancak bu çalışma BVAÖ-B formu ile gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde daha erken bir tarihte yapılmış başka bir çalışmada da BVAÖ-B formu BVAÖ-A formuna göre TAÖ-20 ile daha iyi bir uyum göstermiştir.^[21] Ancak ölçeğin yazarları BVAÖ'nün iki formunu birleştirerek 40 maddelik bir ölçek oluşturmuşlardır^[11] ve yeni çalışmalarda da ölçeğin 40 maddelik şekli kullanılmaktadır.

Sonuç olarak BVAÖ, TAÖ-20'den farklı olarak aleksitiminin daha kapsamlı (duygusal boyut) olarak ölçülmesine ve ölçekte bulunan duygusal boyut aracılığıyla da empati, duygu düzenleme gibi yine psikopatolojiyle ilişkili değişkenlerle etkileşimlerin anlaşılmasına olanak tanınması açısından dikkate alınması gereken bir ölçüm aracı olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada da iç tutarlık analizi ve AFA sonuçları orjinal ölçekte belirtilen faktör sayısına zorlandığında maddeler kendilerine ait alt faktörlerle yüklenmekle birlikte ölçeğin DFA sonuçları için yeni çalışmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir. Ancak yine de BVAÖ'nün klinik çalışmalarda kullanılabilecek yeterlikte psikometrik özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Çalışma 2

Birçok bilim alanında yapılan çalışmalarda çalışma verileri özbidirim ölçekleri kullanılarak elde edilmektedir. Ancak uzun ölçekler katılımcıların sıkılmasına ve dikkatsizce işaretleme yapmalarına neden olmasının yanı sıra birçok katılımcı ise zamanlarının kısıtlı olması nedeniyle uzun ölçekleri tamamlamadan bırakabilmektedir. Bu tür pratik kaygılar göz önüne alındığında, araştırmacılar genellikle daha kısa değerlendirme araçları oluşturmayı^[26] tercih etmektedirler. Bu yüzden yeni geliştirilmiş bir ölçeğin kısa bir süre sonra kısa formlarının oluşturulması durumuna giderek daha sıklıkla rastlanmaktadır. Bu noktadan hareketle hem kullanımının daha kolay olması hem de DFA'da uyum indekslerinde kabul edilebilir düzeyde sonuçlar elde edilememiş olması nedeniyle Çalışma 1'in sonuçları ölçek yazarlarıyla paylaşılmış ve BVAÖ'nün kısa formunun geliştirilmesine ilişkin yazarlardan izin alınarak Çalışma 2 gerçekleştirilmiştir.

Çalışma 2'nin amacı BVAÖ'nün kısa formunun geliştirilerek hem kısa formun psikometrik özelliklerinin incelenmesi hem de uygulaması daha pratik bir ölçeğin alandaki araştırmacıların kullanımına sunulmasıdır.

Gereç ve Yöntem

Örneklem

İkinci çalışmanın örneklemini yaş aralığı 18-57 (Ort.=25.17; ss.=7.33) olan, 24'ü (%11.3) ilköğretim, 71'i (%33.3) ortaokul veya lise ve 118'i (%55.4) üniversite eğitim düzeyinde olan, 159'u

(%74.6) kadın ve 54'ü (%25.4) erkek olmak üzere toplam 213 kişiden oluşmaktadır. Kartopu yöntemiyle toplanmış olan ve rilerdeki katılımcıların yarıya yakın bir kısmı (83, %39) Sağlık Bilimleri Üniversitesi öğrencileri ve geri kalan kısmı (130, %61) ise araştırmacının ve öğrencilerin yakın ve tanıdıklarıdır. Ayrıca test tekrar test için 18–29 (Ort.=20.19; ss.=2.51) yaş aralığındaki 28'i (%65.1) kadın ve 15'i (%34.9) erkek olmak üzere toplam 43 üniversite öğrencisine ve yakınsak geçerlik için ise test tekrar test uygulanan 43 öğrencinin de içinde olduğu 118'i kadın ve 19'u erkek olmak üzere toplam 137 üniversite öğrencisine

BVAÖ ile birlikte TAÖ-20, Toronto Empati Ölçeği ve Warwick Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği uygulanmıştır.

Ölçüm Araçları

Çalışmada katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim bilgilerini almak için hazırlanan demografik bilgi formu, BVAÖ ve BVAÖ'nün ölçüt geçerliğini incelemek amacıyla aşağıdaki ölçekler kullanılmıştır.

Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20): Bagby ve ark. tarafından

Tablo 2. BVAÖ doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyonu, alt ölçek ortalama ve standart sapma puanları ve iç tutarlık analizi sonuçları

Maddeler	Madde toplam korelasyon	DFA	F1	F2	F3	F4	F5
14. Duygular hakkında anlaşılması gereken pek bir şey yoktur.	.82	.80	.90				
5. Bir arkadaşına bile olsa, duygularımdan bahsetmek bana zor gelir.	.83	.94	.90				
1. Başkalarına, neler hissettiğimi anlatmaktan hoşlanırım.	.76	.74	.86				
11. İnsanlar genellikle duygularım hakkında daha fazla konuşmam gerektiğini söylerler.	.76	.80	.85				
15. Beklenmedik olaylar genellikle beni duygulara boğar.	.75	.74	.85				
8. Arkadaşlarım etrafımda şiddetli bir şekilde tartıştıklarında bu durumdan etkilenir ve duygusallaşırım.	.72	.77	.84				
3. Çok şiddetli ağlayan birini gördüğümde bile sakin kalırım.	.68	.70	.83				
18. Yaşadığım hayal kırıklıklarını duygusallaşmadan kabul ederim.	.69	.71	.78				
6. Hayal gücümü sıklıkla kullanırım.	.73	.81		.86			
12. Neredeyse hiç hayal kurmam.	.73	.72		.83			
19. Yapacak pek bir şey olmadığında hayal kurarım.	.65	.72		.82			
16. Bence hayali şeylerle ya da gerçek olmayan olaylarla ilgili hayal kurmak zaman kaybıdır.	.58	.66		.72			
7. Bir şeyler beni bunaltmaya başladığında genellikle bu durumun nedenini bilirim.	.72	.62		.85			
2. Gergin olduğumda, bu durumun hangi duygumdan kaynaklandığı belirsizdir.	.67	.60		.82			
17. Kendimi zorlasam bile üzgün mü, korkmuş mu yoksa mutsuz mu olduğumu ayırt edemem.	.68	.61		.78			
20. Keyfim yerindeyken coşkulu mu, neşeli mi yoksa sevinçli mi olduğumu bilirim.	.67	.63		.78			
10. Kendimi huzursuz hissettiğimde neden böyle hissettiğimi bulmaya çalışırım.	.62	.57			.75		
4. Duygularım hakkında düşünmeli ve analiz etmeliyim.	.53	.45			.73		
9. Kendimi rahatsız hissettiğimde, bir de bunun nedenini sorgulayarak kendimi daha fazla sıkmam.	.47	.44			.70		
13. Duygular hakkında anlaşılması gereken pek bir şey yoktur.	.61	.60			.70		
Özdeğer (Eigenvalue)			4.90	3.15	2.57	2.07	1.34
Varyans (%)			24.46	15.74	12.85	10.35	6.70
Alt ölçek ortalama			9.63	9.79	8.29	8.58	7.71
Alt ölçek standart sapma			3.44	3.18	3.18	2.68	2.38
İç tutarlık katsayısı (Alfa)			0.91	0.86	0.84	0.85	0.76

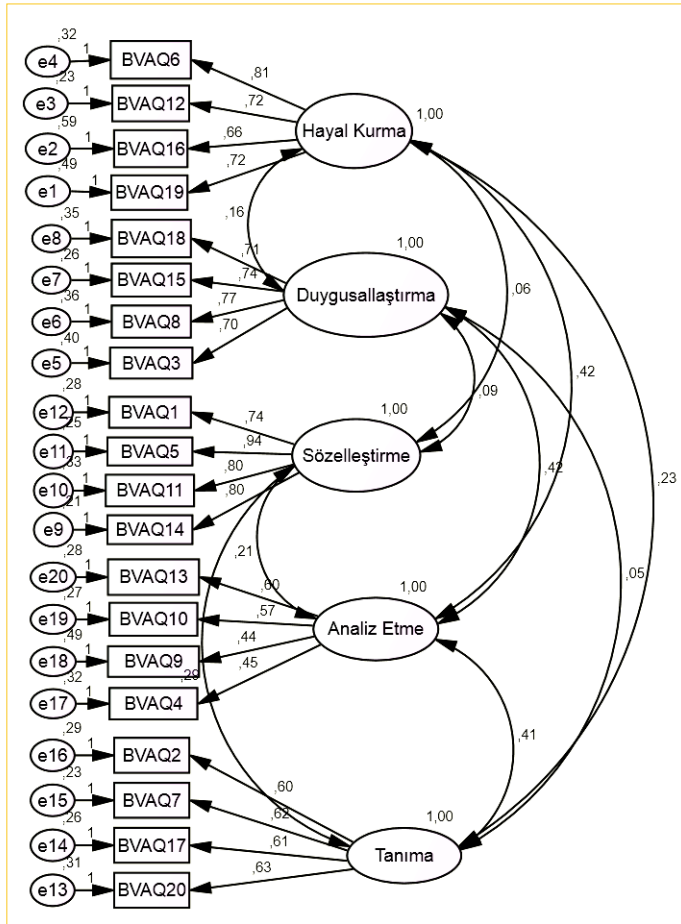
*P<.05, **p<.01. F1: BVAÖ-Sözelleştirme; F2: BVAÖ-Duygusallaştırma; F3: BVAÖ-Hayal Kurma; F4: BVAÖ-Tanıma; F5: BVAÖ-Analiz Etme. BVAÖ: Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği; DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi.

kısa formu oluşturulan TAÖ-20'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Güleç ve ark.^[29] gerçekleştirmiştir. Likert tipi, 1-5 arasında puanlanan 20 maddeyi içeren bir öz bildirim ölçeği olan TAÖ-20 duygularını tanıma zorluğu, duygularını ifade etme zorluğu ve dışı-vuruk düşünce olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır.^[29]

Toronto Empati Ölçeği (TEÖ): TEÖ Spreng ve diğerleri tarafından geliştirilmiş olan ve 16 maddeden oluşan 5'li likert tipte bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe yeterlik ve güvenilirlik çalışması kapsamında yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu, doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ise model uyum indeks değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu bulunmuştur ($\chi^2/sd=3.67$, GFI=.94, NFI=.91, CFI=.94, RMR=.052, RMSEA=.067). Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Test tekrar test kapsamında hesaplanan güvenilirlik katsayısı ise .73 olarak tespit edilmiştir.^[30]

Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği (WEMIOÖ): Tennant ve ark.^[31] tarafından geliştirilen ölçek Keldal^[32] tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 14 maddeden oluşan 5'li likert tipindeki ölçek tek boyutludur ve ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı .89'dur.

Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği (BVAÖ): Yukarıda bilgileri verilmiştir.

Şekil 1. BVAÖ 1. Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu.

İşlem

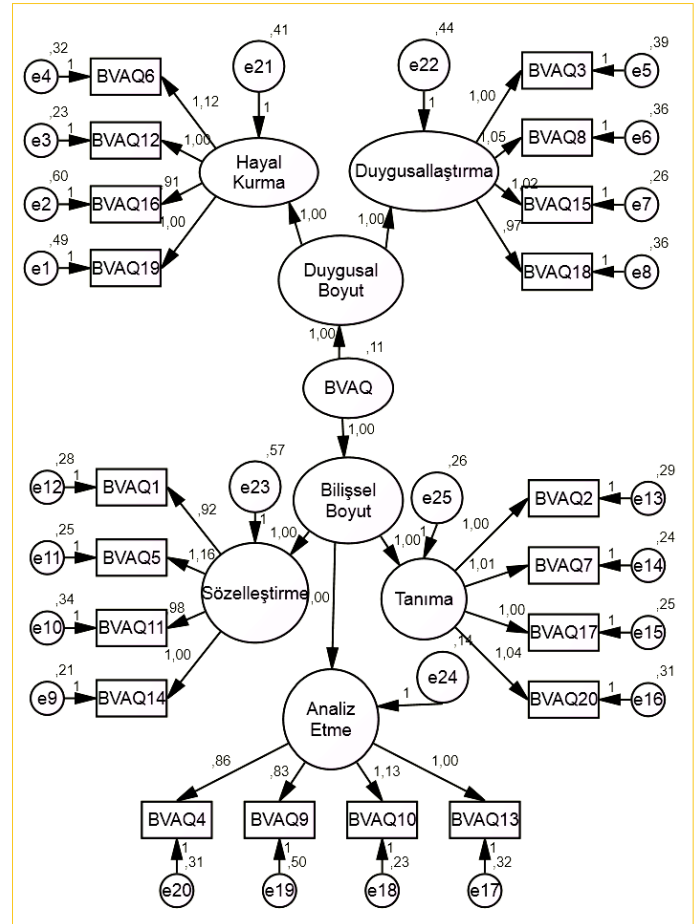
Çalışma 2'ye başlamadan önce ölçeğin ilk yazarı olan Bob Bermond'a kısa form geliştirme isteği konusunda bilgi verilerek onayı alınmıştır. Daha sonra ilk çalışma verileri kullanılarak faktör yükü yüksek olan ve dil olarak ise daha sade olan maddeler tercih edilerek ölçeğin orjinal yapısındaki gibi yarısı ters madde olacak şekilde 20 madde seçilerek kısa formun son hali oluşturulmuştur. Kısa form için veri toplama süreci Eylül-Ekim 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Geçerlik Bulguları

Yapı Geçerliği: AFA öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer Olkin (KMO) testi (.83) ve Barlett's testi sonuçları (2071.43; $p<.000$) değerlendirilmiş ve anlamlı bulunmuştur. Varimax döndürmesi yapılan AFA sonuçlarına göre özdeğeri 1'in üzerinde 5 faktör bulunmuştur. Bu faktörlerin toplam varyansın %70.09'unu açıkladığı ve maddelerin orjinal ölçekte belirtilen faktörlere yüklendiği görülmüştür (Tablo 2).

AMOS 18 kullanılarak ölçeğin yapı geçerliğinin sınanması için hem birinci düzey hem de ikinci düzey DFA yapılmıştır. Ölçe-

Şekil 2. BVAÖ 2. Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu.

ğın her iki modelde de uyum değerleri iyi düzeydedir. Birinci düzey DFA'da model-veri uyumu için hesaplanan ki-kare değeri $\chi^2(sd=160)=228.4256$, $p<0.000$, $CMIN/DF=1.43$ şeklindedir. Modelin diğer uyum indeksleri ise $RMSEA=0.044$ (%90 güven aralığı 0.031–0.057); $GFI=0.90$; $CFI=0.96$; $IFI=0.96$ olarak saptanmıştır ve modelin doğrulanması için hiç bir modifikasyona ihtiyaç duyulmamıştır (Şekil 1). İkinci düzey DFA'da ise elde edilen uyum indeksleri şöyledir: $\chi^2(sd=169)=254.0632$, $p<0.000$, $CMIN/DF=1.50$; $RMSEA=0.048$ (%90 güven aralığı 0.036–0.061); $GFI=0.89$; $CFI=0.96$; $IFI=0.96$ ve modelin doğrulanması için modifikasyon yapılmamıştır (Şekil 2). Dolayısıyla her iki model bağlamında da BVAÖ'nün geçerli bir ölçek olduğu söylenebilir.

Ölçüt Bağımlı Geçerlik: BVAÖ'nün geçerliğinin incelenmesi amacıyla, ölçeğin hem kendi alt boyutlarıyla hem de diğer ölçeklerle olan korelasyon katsayıları BVAÖ'nün TAÖ-20 ile uyumlu olan her üç alt faktörün birbirleriyle ilişkilerinin anlamlı bir düzeyde olduğu ancak TAÖ-Dışavuruk düşünce BVAÖ-Analiz etme ile zayıf ve pozitif bir korelasyon gösterirken TAÖ-Duygu ifade etme BVAÖ-Sözelleştirme ile ve TAÖ-Duygu tanıma ile BVAÖ-Tanıma arasında orta düzeyde pozitif korelasyon saptanmıştır. TEÖ ile BVAÖ-Analiz etme arasında negatif yönde orta düzeyde ve BVAÖ-Duygusallaştırma ile negatif yönde orta düzeyde anlamlı korelasyon bulunmuştur. Diğer yakınsak ölçek WEMİÖ ile BVAÖ-Sözelleştirme ve BVAÖ-Ta-

nıma arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. BVAÖ'nün alt faktörleri arasında ise BVAÖ-Sözelleştirme ile BVAÖ-Hayal kurma ve BVAÖ-Tanıma ile BVAÖ-Duygusallaştırma arasında korelasyon bulunmazken BVAÖ-Tanıma ile BVAÖ-Hayal kurma arasında negatif ve diğer alt faktörler birbirleriyle pozitif ilişkili bulunmuştur (Tablo 3).

Güvenirlilik Bulguları

İç Tutarlık Güvenirliği: Ölçeğin güvenirliliğinin incelenmesi amacıyla yapılan iç tutarlık analizinde Cronbach Alpha değerlerinin .76 ila .91 arasında olduğu ve ölçeğin yeterli düzeyde bir iç tutarlığa sahip olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Test-Tekrar Test Güvenirliği: BVAÖ'nün iki hafta arayla uygulanmasıyla elde edilen sonuçlara göre alt faktörlerin tekrar test ile korelasyonlarının içindeki tutarlığını tespit etmek için 43 katılımcıya 2 hafta ara ile uygulama tekrarlanmıştır. Yapılan test-tekrar test uygulamasına ilişkin sonuçlar Tablo 3'te sunulmuş ve iki uygulama arasındaki korelasyon değerlerinin pozitif yönde ve anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma

Bu çalışma Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği'nin kısa formunun geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi

Tablo 3. Alt Ölçek ve Yakınsak Test Korelasyonları ile Test-Tekrar Test Korelasyon Sonuçları

BVAÖ alt ölçekleri	Yakınsak geçerlik ölçekleri	Yakınsak geçerlik korelasyon katsayıları				
BVAÖ-Sözelleştirme	TAÖ-Duygu İfade Etme	.58**				
BVAÖ-Tanıma	TAÖ-Duygu Tanıma	.59**				
BVAÖ-Analiz Etme	TAÖ-Dışavuruk Düşünce	.31**				
BVAÖ-Hayal Kurma						
BVAÖ-Duygusallaştırma						
BVAÖ-Sözelleştirme	TEÖ	-0.15				
BVAÖ-Tanıma	TEÖ	-0.16				
BVAÖ-Analiz Etme	TEÖ	-0.27**				
BVAÖ-Hayal Kurma	TEÖ	-0.12				
BVAÖ-Duygusallaştırma	TEÖ	-0.36**				
BVAÖ-Sözelleştirme	WEMİÖ	-.27**				
BVAÖ-Tanıma	WEMİÖ	-.50**				
BVAÖ-Analiz Etme	WEMİÖ	-.04				
BVAÖ-Hayal Kurma	WEMİÖ	-.02				
BVAÖ-Duygusallaştırma	WEMİÖ	.13				
		1	2	3	4	5
1. BVAÖ-Sözelleştirme		.82**	.26**	.16**	.05	.08
2. BVAÖ-Tanıma			.73**	.31**	.18**	.05
3. BVAÖ-Analiz Etme				.61**	.33**	.36**
4. BVAÖ-Hayal Kurma					.59**	.14*
5. BVAÖ-Duygusallaştırma						.54**

Koyu renkli sonuçlar test tekrar test korelasyon sonuçlarıdır. * $p<.05$, ** $p<.01$. BVAÖ: Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği; TAÖ: Toronto Aleksitimi Ölçeği; TEÖ: Toronto Empati Ölçeği; WEMİÖ: Warwick Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği.

amacıyla gerçekleştirilmiştir. BVAÖ'nün kısa formunun geliştirilmesi çalışması hem uzun form için yapılan DFA'da ölçeğin Türk kültürüne uyumunun kabul edilebilir düzeyde olmaması nedeniyle ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin kısa formda da sınanması hem de ölçeği kullanacak uygulayıcı ve araştırmacılar için madde sayısı sayesinde daha kolay uygulanabilecek bir ölçeğin sağlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

BVAÖ ilk versiyonunda A ve B formu olarak 40 maddeli bir ölçek olarak geliştirildi^[11] ve B formu ile yapılan çalışmalar daha güvenilir sonuçlar sağladı.^[12] Ancak ölçek yazarları tarafından 40 maddelik tek bir ölçeğe dönüştürüldükten sonra Bermond ve ark.nın^[15] yaptığı kapsamlı bir çalışmada uyum indeksleri yeterli düzeyde bulundu.

Bu çalışmada ölçeğin faktör yapısının tespiti için yapılan AFA sonuçlarına göre orjinal çalışmada olduğu gibi ölçeğin 5 faktörlü bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır. Bu 5 faktör oldukça yüksek bir oranla toplam varyansın %70.09'unu açıklamıştır. Maddeler orijinal ölçekte belirtilen faktörlere yüklenmiştir^[11,15] ve faktör yükleri de yüksek bir düzeydedir. İlk çalışmada ölçek maddeleri 5 faktöre zorlandığında yine original ölçeğe benzer bir yapı ortaya çıkmıştı, ancak özdeğeri 1'in üzerinde olan 9 faktör tespit edilmişti. Bu çalışmada ise 5 faktöre zorlamaksızın özdeğeri 1'in üzerinde 5 faktör tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde ise hem gizil değişkenler arasındaki ilişkilerin modele dahil edildiği birinci düzey DFA'da hem de gizil değişkenlerin yordadığı bir üst faktörün (bilişsel ve duygusal boyutlar) modele dahil edildiği ikinci düzey DFA'da mükemmel uyum iyiliği indeksleri tespit edilmiştir. İlk çalışmada elde edilen uyum indekslerine göre daha iyi sonuçlarını elde edilmesi kısa formun daha güçlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Bu durum kısa form için maddeler seçimi yapılırken hem faktör yükü yüksek olan hem de dil açısından sade ve anlaşılabilirliği görece daha iyi olan maddelerin seçilmiş olmasından kaynaklı olabilir. Ayrıca çalışmada tespit edilen Cronbach alfa puanları ve test tekrar test korelasyon sonuçları da ölçeğin güvenilirliğini destekler niteliktedir. Benzer şekilde ölçüt geçerliği için yapılan korelasyon analizinde de TAÖ-20 ile paralel olduğu kabul edilen üç alt faktörün pozitif ve anlamlı bir korelasyon gösterdiği ve TEÖ ve WEMİÖ ile ise beklediği gibi negatif ilişkiler olduğu görülmüştür. Özellikle TAÖ-20 ile aralarındaki pozitif korelasyon aynı değişkeni ölçtüğü kabul edilen iki ölçek olmaları nedeniyle ölçeğin geçerliğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

BVAÖ birçok dile çevrilmiş ve kabul edilebilir düzeyde geçerli ve güvenilir bir araç olduğu doğrulanmıştır,^[15-17] ancak Japonya'ya uyarlama çalışmasında^[18] 10 madde elenmiş ve Culhane ve ark.nın^[27] çalışmasında ise düşük uyum indeksleri saptanmıştır. Dolayısıyla BVAÖ geçerlik analizleri anlamında henüz kesinleşmiş sonuçlar elde edememiş olmakla birlikte güvenilir ve üzerinde çalışılması gereken bir ölçek olarak nitelendirilebilir. İlk çalışmada belirtildiği gibi aleksitiminin ölçümünde en güçlü diğer ölçek olan TAÖ-20'nin de tam olarak doğrulanmadığı çalışmalar (bak., 14) da bulunmaktadır. Bu yüzden klinik ve bilimsel alana aleksitiminin değerlendirilmesinde kullanılacak alternatif bir ölçüm aracının kazandırılmasının oldukça

önemli olduğu düşünülmektedir, özellikle de bu iki aracın aynı çalışmada kullanılması hem ölçeklerin psikometrik özelliklerinin sınanması hem de TAÖ-20'de bulunmayan aleksitiminin duygusal boyutunun da değerlendirmeye alınabilmesi açısından yararlı olabilir. Ayrıca yakın bir zamanda yapılmış bir çalışmada aleksitimiye değerlendiren bu iki ölçekten daha yeni bir ölçek olan Perth Aleksitimi Ölçeği (PAQ), TAÖ-20 ve BVAÖ birlikte kullanılmıştır. Bu çalışmada beş farklı örnekleme depresyon anksiyete ve stres düzeyleri ile TAÖ-20, BVAÖ ve PAÖ'nün kullanıldığı üç aleksitimi ölçeği için yapılan açımlayıcı faktör analizinde BVAÖ ve PAÖ'nün psikolojik belirtilerden ayrı bir faktöre yüklendiği ancak TAÖ-20'nin DTZ alt boyutunun psikolojik belirtilerle aynı faktöre yüklendiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla PAÖ ve BVAÖ'nün aleksitimi ile psikolojik belirtiyi birbirinden ayırabilmek için görece daha iyi birer öz bildirim ölçeği oldukları tespit edilmiştir.^[33]

Bu çalışmanın en önemli kısıtlılığı klinik bir örnekleme yapılmış bir çalışma olmamasıdır. Yine örneklemin yarıya yakın bir oranda üniversite öğrencisinden oluşması ve az sayıda ilköğretim mezunu bireye ulaşılmış olması da ölçeğin anlaşılabilirliğinin sınanması açısından bir sınırlılık oluşturmaktadır. Ayrıca öz bildirim ölçeği kullanımının tartışmalı konumu bu çalışma için de söz konusudur.

Sonuç olarak ölçek uyarlama çalışmaları doğaları gereği dil uyumu ve kültürel farklılıklardan kaynaklı zorluklara sahiptir. Her iki çalışma birlikte ele alındığında BVAÖ'nün 40 maddelik formu güvenilir fakat geçerliği için yeni çalışmalara ihtiyaç duyan bir nitelikte iken araştırmacı tarafından ölçeğin Türkçe uzun formu kullanılarak oluşturulan kısa formu daha güçlü psikometrik özellikler göstermiştir. Ancak yine de ölçeğin her iki versiyonunun araştırmalarda ve klinik ortamlarda kullanım açısından yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Aleksitiminin değerlendirilmesi için TAÖ-20'ye göre daha yeni ve daha kapsamlı bir ölçek olan BVAÖ'nün ülkemizde geçerli ve güvenilir şekilde kullanılacağı tespit edilmiştir. Ayrıca ikinci çalışmanın sonucunda ortaya çıkan kısa form, BVAÖ için yapılmış ilk kısa form çalışması olması ve ölçeğin daha güçlü bir yapısının olabileceğini göstermesi nedeniyle de önem taşımaktadır. Teşekkür: Öncelikle BVAÖ'nün çevirisi sürecinde desteğini esirgemeyen Bob Bermond'a ve diğer yazar Harrie Vorst'e teşekkürü borç bilirim. İkinci olarak Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü öğrencilerine veri toplama sürecindeki katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Çıkar çatışması: Bildirilmemiştir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Kaynaklar

1. Neimiah JC, Sifneos PE. Affect and fantasy in patients with psychosomatic disorders. In: Hill OW, editor. Modern trends in psychosomatic medicine; Vol. 2. London: Butterworths; 1970. p. 26–34.
2. Taylor GJ. Recent developments in alexithymia theory and research. Can J Psychiatry 2000;45:134–42.

3. Portincasa P, Moschetta A, Baldassarre G, Altomare DF, Palasciano G. Pan-enteric dysmotility, impaired quality of life and alexithymia in a large group of patients meeting ROME II criteria for irritable bowel syndrome. *World J Gastroenterol* 2003;9:2293–9.
4. Li S, Zhang B, Guo Y, Zhang J. The association between alexithymia as assessed by the 20-item Toronto Alexithymia Scale and depression: A meta-analysis. *Psychiatry Res* 2015;227:1–9.
5. Karukivi M, Hautala L, Kaleva O, Haapasalo-Pesu KM, Liuksila PR, Joukamaa M, et al. Alexithymia is associated with anxiety among adolescents. *J Affect Disord* 2010;125:383–7.
6. Thorberg FA, Young RM, Sullivan KA, Lyvers M. Alexithymia and alcohol use disorders: a critical review. *Addict Behav* 2009;34:237–45.
7. Nicolò G, Semerari A, Lysaker PH, Dimaggio G, Conti L, D'Angerio S, et al. Alexithymia in personality disorders: correlations with symptoms and interpersonal functioning. *Psychiatry Res* 2011;190:37–42.
8. Bagby RM, Taylor GJ, Parker JD, Dickens SE. The development of the Toronto Structured Interview for Alexithymia: item selection, factor structure, reliability and concurrent validity. *Psychother Psychosom* 2006;75:25–39.
9. Bagby RM, Parker JD, Taylor GJ. The twenty-item Toronto Alexithymia Scale—I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *J Psychosom Res* 1994;38:23–32.
10. Sifneos PE. Affect, emotional conflict, and deficit: an overview. *Psychother Psychosom* 1991;56:116–22.
11. Vorst HC, Bermond B. Validity and reliability of the Bermond-Vorst alexithymia questionnaire. *Personality and Individual Differences* 2001;30:413–34.
12. Zech E, Luminet O, Rimé B, Wagner H. Alexithymia and its measurement: confirmatory factor analyses of the 20-item Toronto Alexithymia Scale and the Bermond-Vorst Alexithymia Questionnaire. *Eur J Pers* 1999;13:511–32.
13. Taylor GJ, Bagby RM, Ryan DP, Parker JD, Doody KF, Keefe P. Criterion validity of the Toronto Alexithymia Scale. *Psychosom Med* 1988;50:500–9.
14. Kooiman CG, Spinhoven P, Trijsburg RW. The assessment of alexithymia: a critical review of the literature and a psychometric study of the Toronto Alexithymia Scale-20. *J Psychosom Res* 2002;53:1083–90.
15. Bermond B, Clayton K, Liberova A, Luminet O, Maruszewski PE, Bitti R, et al. A cognitive and an affective dimension of alexithymia in six languages and seven populations. *Cogn Emot* 2007;21:1125–36.
16. Deborde AS, Berthoz S, Perdereau F, Godart N, Corcos M, Jeammet P. Validity of the BVAQ: a study in eating disorder patients and controls. *L'encéphale* 2004;30:464–73.
17. Deborde AS, Berthoz S, Wallier JM, Fermanian J, Falissard B, Jeammet P, et al. The Bermond-Vorst Alexithymia Questionnaire cutoff scores: a study in eating-disordered and control subjects. *Psychopathology* 2008;41:43–9.
18. Kashimura M, Ogawa T, Vorst HM, Bermond B. Psychometric properties of the Bermond-Vorst Alexithymia Questionnaire in Japanese. *Jpn Psychol Res* 2011;53:302–11.
19. Morera OF, Culhane SE, Watson PJ, Skewes MC. Assessing the reliability and validity of the Bermond-Vorst Alexithymia Questionnaire among U.S. Anglo and U.S. Hispanic samples. *J Psychosom Res* 2005;58:289–98.
20. Müller J, Bühner M, Ellgring H. The assessment of alexithymia: psychometric properties and validity of the Bermond-Vorst alexithymia questionnaire. *Personality and Individual Differences* 2004;37:373–91.
21. Lumley MA, Neely LC, Burger AJ. The assessment of alexithymia in medical settings: implications for understanding and treating health problems. *J Pers Assess* 2007;89:230–46.
22. Watters CA, Taylor GJ, Quilty LC, Bagby RM. An Examination of the topology and measurement of the alexithymia construct using network analysis. *J Pers Assess* 2016;98:649–59.
23. Preece D, Becerra R, Allan A, Robinson K, Dandy J. Establishing the theoretical components of alexithymia via factor analysis: Introduction and validation of the attention-appraisal model of alexithymia. *Personality and Individual Differences* 2017;119:341–52.
24. Luminet O, Bagby RM, Taylor GJ. Alexithymia: advances in research, theory, and clinical practice. Cambridge University Press; 2018. p. 20–1.
25. Suslow T, Kersting A, Ohrmann, Arolt V. A critique of the construct "alexithymia" and its measurement—the weakness of self-report and the opportunities of an objective assessment approach. *Z Psychosom Med Psychother* 2001;47:153–66.
26. Stanton JM, Sinar EF, Balzer WK, Smith PC. Issues and strategies for reducing the length of self-report scales. *Personnel Psychology* 2002;55:167–94.
27. Culhane SE, Morera OF, Watson PJ, Millsap RE. The Bermond-Vorst Alexithymia Questionnaire: a measurement invariance examination among U.S. Anglos and U.S. Hispanics. *Assessment* 2011;18:88–94.
28. Berthoz S, Perdereau F, Godart N, Corcos M, Haviland MG. Observer- and self-rated alexithymia in eating disorder patients: levels and correspondence among three measures. *J Psychosom Res* 2007;62:341–7.
29. Güleç H, Köse S, Güleç MY, Çitak S, Evren C, Borckardt J, et al. Reliability and factorial validity of the Turkish version of the 20-item Toronto Alexithymia Scale (TAS-20). *Klin Psikofarmakol Bul* 2009;19:214–20.
30. Totan T, Dogan T, Sapmaz F. The Toronto Empathy Questionnaire: Evaluation of Psychometric Properties among Turkish University Students. *Eurasian Journal of Educational Research* 2012;46:179–98.
31. Tennant R, Hiller L, Fishwick R, Platt S, Joseph S, Weich S, et al. The Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS): development and UK validation. *Health Qual Life Outcomes* 2007;5:63.
32. Keldal G. Warwick-Edinburgh mental iyi oluş ölçeği'nin Türkçe formu: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Happiness Well-Being* 2015;3:103–15.
33. Preece DA, Becerra R, Boyes ME, Northcott C, McGillivray L, Hasking PA. Do self-report measures of alexithymia measure alexithymia or general psychological distress? A factor analytic examination across five samples. *Personality and Individual Differences* 2020;155:109721.